

NA-8

NA-8

Babonyi mezei múzeum
Néprajzi adatteir

Gyűjtő: Hertzergál Lajos

Gyűjtés ideje: 1954

Tartalom: Levegőrajz

7 lap, 2 térkép

Földrajzi mutató: Babonyi mezei

Származás: XXXIII.

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Feltételek:

Ábrák: 1988. apr. az egyesítő ltr. 9. tétel alól

1/9/1.

Bábonymegyér község Megyer részének monográfiája.

9. kiadás

Összeállította: Vesztergál Lajos
igazgató tanító.1. A lakóhely neve, elhelyezkedése és nagysága.

a) Koppánymegyér volt a neve. 1927-ben gazdasági és takarékosági okokból egy községi egyesítettek a szomszéd Nagylábonnyal, azaz, hogy összeépítik, a központba fogják építeni a középületeket. Ez nem történt meg. Megyeren ezt mondják: Megyert összeházasították Bábonnyal. A felszabadulás után erős elválási mozgalom indult meg, de nem sikerült. A megyeriek ügyes-bajos dolguk elintézésére végett átjárnak Bábonnyba.

Koppánymegyér két magyar emléket hozta emlékeztünkbe: Koppány és Megyer. Itt éltek is, itt haroltak.

b) Szűtszört település. Ez az folyamán változásokon ment keresztül a birtokmegosztás, a lakói szempontjából. Területe változáson nem ment át.

Szent István után közvetlenül, vagy annak idejében ránt település lehetett, bizonyítja a nagy temető, annak közepén a templom.

A török diadal idején valószínű teljesen elpusztult a község. Ezután 100 holdas nemesség kapták meg a község földjét.

Északról a szőlőt védett terület. Kettő kisebb és egy nagyobb, hosszabb völgyben helyezkedik el. Az utcákban rendszerint csak egy soron vannak házak, de azért a falu ránt egységnek mondható a település természeti adottsága folytán. Harmadik év óta több ház épült, az utcák házai tömörebbek, jól kialakult házsorok létesültek. A felszabadulás után, ha az építési anyag korlátlanul rendelkezésre állna, építési szempontból sokat fejlődne a község.

Az utcák nevei a felszabadulás előtt:

1. Iskola-utca, 2. Kismegyéri-út, 3. Temető-utca.

4. Lót-utca, 5. Szőlőhegy, ahol szőlőszortan betelepült

családok élnek.

Az utcák nevei a felszabadulás után:

1. Ságvári Endre - u., 2. Haladás - utca, 3. Béke - utca,
4. Szabadság - hegy.

Az öslakóktól család leszármazottai (éb) élnek, a többi betelepült.

c.) Területe.

Területe nem változott. 1: 2120 kat. hold szántó, 11616 kat. h. szántó 140 kat. hold rét, 23 kat. hold kert, 35 kat. h. szőlő, 68 kat. hold legelő, 95 kat. hold erdő, 113 kat. h. földada alá nem eső terület.

A keleti részen a község határa egyben Zolna megye határa is. Szomszédaink: Záb, illetőleg Bálony, Nyim, Som, Hegyemese, Lengőd. Bálony, Záb, Sommal országút köti össze községünket, a többi szomszédokhoz jól gondozott községi út vezet.

d.) A járási székhelyhez, Zabra 7 km távol van. Országút és vasút köti vele össze. A (mo) megye székhelyéhez Kaposvárhoz 60 km távol van, vasúton és köves úton lehet oda eljutni. Jó összeköttetése van Siófokkal is. Záb és Siófok fontos gazdasági szerepet játszik a község dolgozó parasztsága életében, mert terményeit itt tudja legjobban értékesíteni. A község fiataljai a nyári szabadságukat Siófokon töltik, az olcsó utazás és jó vonatközlekedés ad erre lehetőséget.

2. A lakóhely természeti földrajza.

a.) Zelzsin.

Észak és nyugatról alacsonyabb, kelet és délről magasabb dombok között húzódik egy rét a völgyben, ennek közepén folyik a Kiskoppány patak, a nép Vadvizérmének nevezi, mert a vadvizeket vezeti le. Kiskoppány patak, szintén Koppány vezér nevével, említi örökíti meg.

Sík terület minős. Az északi és nyugati lankás dombfeljőkön vannak a legjobb szántóföldek.

A legalsószonyabb pontja az állomás előtt való réten van, ahol a legfőbb nyáiban is víz áll.

A legmagasabb pontja pedig az állomás előtt levő domb teteje, amelyről tiszta időben a légvonalban 10 km-re fekvő Balatont lehet látni.

A déli dombok völgyeiben vannak az utak a Szabadság-hegyre, lakóházakhoz, földekhez, szőlőkhöz.

Ezek az utak mélyen bevágottak, 1-2-3 m mélyek, a víz mosta ki és most is állandóan mélyíti. Ezekben a rossz utakon járnak ki az itteni lakosok. Ezó után az utakat mindig javítani kell.

A földek a hegyoldalon és a hegytetőn, közel a lakóházaknál vannak. Az itt lakók, — kb. 20 család, — családok voltak, itt olcsón vettek a rossz, kevés aranykormányára felbessült földekből. A földet szakszerűen munkálják, igen szorgalmas emberek, a földeket gondos munkával rendbehozták, sok állatot tartanak, így jólnek örvendeznek. A betelepítés a kiegyezés idejére vezethető vissza.

A dombok északi lejtői meredekebbek, ezért vannak nagyobb vízmosságok, ezért kell gyakrabban trágyázni.

A határ egyes részeinek neve:

Oserhát, valamikor oseres erdő volt.

Kütvölgy, patak szivárgott le egy forrásból, itatás céljából kútot is készíttettek.

Öreghegy, a régi nemesek szőlőhegye.

Újhegy, az 1862-es tagosítás után kapta ezt a nevet.

Kiszutak erdeje, jelenlegi középparasztoké volt, a régi nagy erdőből maradt.

Öreg osztály. Nagyobb birtokosoké volt, nagyobb, öregebb földdarabok.

Toskányi-dűlő. Nevének eredete ismeretlen.

Tótországi földek. A behozott tótok házához tartozó.

Belsőség. / 1862-es feudálisból vett adat. / Ahol a tótok laktak, míg most is tót-utának hívják. A tótokat

Kossa Magyar Samuel nagymester hozta be, hogy a

katár erdőséget kiirtva. A tótok megkedvelték a helyet, házhelyet kaptak, házat építettek. Földet is kaptak. (Földönzági földiek.) Hová lettek? Hogyan pusztultak ki, megállapítani nem lehet. A két említett emlék őrzi ítlétüket.

b.) Éghajlat.

A kisei fagyok a völgyekben sok kárt okoznak. A Szabadság-hegy lejtője é-feli víz. A Szabadság-hegy felső része mentes csak a kisei fagyoktól. A hegy lábánál szintén fagyveszély van: A Szabadság-hegy tetején vonul végig Zolna megye határa. Az országút (Ságvári Endre-u) mentén lévő völgy kertjében a tavaszi köd tesz nagy kárt a gyümölcsösökben. A fagyveszély ellen füstöléssel védekeznek kevés eredménnyel.

Végerős utoljára 1941-ben volt, a katár legnagyobb részét 90%-ban elverte, közvetlen aratás után történt, amikor a gabonák már keresztben voltak.

tsöt Dny-ról kapunk, a más irányból érkező felhők eltérnek, vagy széjjeloszlanak.

c.) Vírhajz.

Vízgyűjtő a Hiskoppány patak, a domboldaltól lefolyó vizet a Sióba viszi. Vízhajtó területe nagy, tartalmazza az esőt. esetem kilép a medrélől és dönti a mellette elterülő réteket.

A Hiskoppány folyik a forrásokból keletkező 5 kis eszmélypatak: katáron lévő völgyből és a Haladás utca völgyéből, Biki-utca völgyéből, és a Szabadság-hegy két völgyéből.

A legtöbbször víz az esőzésekkor a falu fölötti lejtőkről folyik, ahol nagyobb területek vannak, sőt a 1:nyimi:1 dombtetőn lévő nyimi katárból is a Hiskoppányba folyik a víz.

A Hiskoppány medre a lassú folyás miatt gyakran eliszaposodik, ezért gyakrabban kell árkolni. A jelen ében is 6 m szélessé vágják ki a medret. A kutak mélyége a faluban 5-8-10 m. A hegyeken 20-25 m-es kutak vannak, ezeken nyáron kevesebb a víz.

A pátakat a lakosság öntözése nem használja

d) Természetes növényzet, állatvilág.

Az erdőterület kb. 800 kat. hold volt. Ezt Polatsik nevű nagybirtokos megvásárolta az elszegényedett nemesektől és körülbelül 1880. év táján irtatta ki, szántóföld lett. Az erdőből csak pár hold maradt meg. Az erdőben, cser, hárs, tölgyfák vannak.

Jól díszlik és a talajt szertti az akác, a folyó mentén gyorsan fejlődik a nyárfa és a fűz.

Márkus József né foglalkozott rendszeresen gyögy növény szedésével, gyűjtésével, ebből élt. Az arszony 5 évvel ezelőtt halt meg, azóta utóda nincs.

c) A talaj.

A dombok talaja: agyag és vályog. Agyagból van szürke és vörös. Ezek nehéz munkálattal, kötöttek, de jó termést adnak.

A rétek talaja: humosz. Itt vannak a legjobb répát termő földek. Sok cukorrépát szállítanak tőlünk a kaposvári cukorgyára.

A déli dombok altalaja homok, homokos. Itt vannak a gyenge minőségű földek, mert a trágya kihordása nehéz. A hegyen lakó emberek jobban bírják a trágyázást, ezért földjeik jók, megjavultak, termés hozamuk az átlagon felül van.

3. A lakóhely története.

A község ezer éves múltja tekinthet vissza, ennek bizonyítéka a nagy kiterjedésű temető. Régészek voltak itt, ezek is ezt mondták. Feltételezik, hogy a település a török dúlás alatt pusztult el, a(ka) templomot is lerombolták.

A török után nemesi település lett. A ref. egyháznál őrzött 1805-ből származó iratból több fontosabb dolgot megtudunk.

Nagynemesek voltak: Kossa Magyar János, Hollósi László, Jókai Ferenc.

Nemesek: Kovács István, Vári Nagy Ferenc, Kollai J.

(Ezek között Kossa Magyarai János volt a leggazdagabb mert leszármazottainak a felszabadulás előtt még 40 ezer hold birtoka volt Tolna és Baranya megyében. A jelenlegi kastély épületét is Kossa építette. Az a magyirtók háromszor csélt gardát, végre a felszabadulás után a volt eszédeké és szelléreké lett. A kisbirtokosok elszegényedtek, a földeket Kossa utóda, Bolatszik Géza nevű földbirtokos vette meg, aki ilyen (modra) módon a község határából 1500 kat. hold földnek ura lett. A községben eszédek 1-2 holdas szellérek éltek. A földbirtokreformok idején 400 kat. hold került a szellérek kezére. 1941-ben 500 kat. holdat a kastéllyal együtt eladta Fongrácz Dersőnek.

A felszabadulás után a volt nemesi, nagynemesi birtok a dolgozó parasztok kezére került.

A kastély épületében jelenleg iskola, orvosi rendelő, földm. szövetkezet irodája és a Ságvári Endre t. sz. irodája van.

1805-ben Megyerem iskola minos. Pörszai János a lakásán tanította azokat, akik tanulni akartak. „Nem léven rendszeres iskola mester.”

Diploma minos, torony és harang van.

Délekszám: 213. Az irás szerint: „bábája minos, hanem akit kapnak.”

Anyakönyvek a ref. egyháznál (Bábonny) 1784-től vannak. A község lakói reformátusok voltak.

1830-40 között létesült Megyerem a ref. iskola, a kat. iskola pedig 1906-ban.

Az ország út kövezése 1913-ban volt. A vasút épült 1906-ban. Ezzel a község bekapcsolódott a közlekedési hálózatban.

Sparas csak keves él a községben. A felszabadulás előtt egy kavás, egy ács, egy bogmár és egy köműves volt. A lakosok száma 700-800 között van.

4.

A felszabadulás után.

A magyarság a minisztérium paraszta lett. Egy
2. sz. alakult, tagosított táblán gazdálkodik.

Van a községnek egy jörforgalmi földműves szövetke-
zete. Az iparosok, mivel kevés számban vannak,
egymileg dolgoznak. A születések száma emelkedik
egyke nines.

Három tanerős öltalános iskolánk van 28 tanuló-
val, és három tanteremben folyik a tanítás. Egy
tanterem a felszabadulás után létesült. Az ifjúság
kultúrtermet is létesített. Orvosi rendelőben folyik
a beteg^{ek} vizsgálása, kezelése.

Házak épülnek, tervek valósulnak meg, amelyekre
azelőtt gondolni sem lehetett.

Bátonymegyer, 1954. szeptember 12.

Birtokrészletezési előrajza Nagybábony

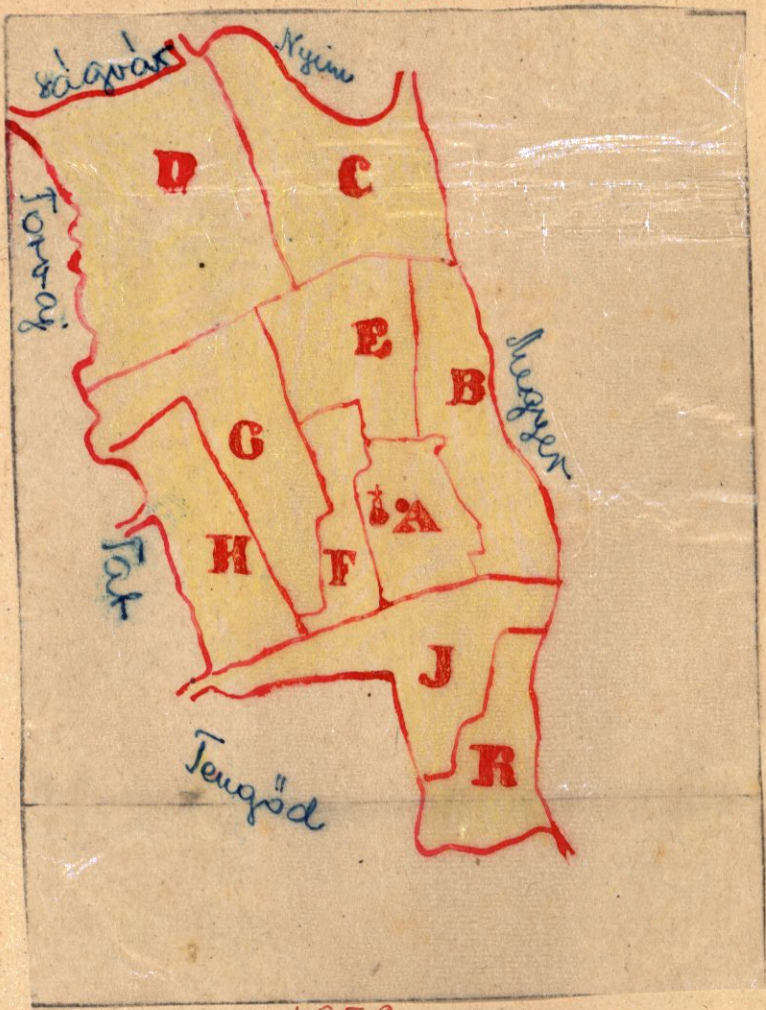
községben

Borbálo és Csertelek pusztákkal együtt.

1858.

9/A.

NA-8

1858.

- A Bábony
- B Tásvány
- C Csertelek
- D Borbálo
- E Kopaszdomb

- F Kis Bödér
- G Öreg Bödér
- H Ugalyszél
- J Éraljai Rét
- K Borsóhegy